

Суто бізнес. Збірка новел

Про книгу

«Суто бізнес» — одна з 12 збірок новел О.Генрі, що їх видавництво «Богдан» запланувало до друку. Саме завдяки своїм оповіданням, у яких іскрометний гумор тісно переплітається з маленькими трагедіями, а їхнє закінчення неможливо передбачити, письменник і зажив світової слави.



СУТО БІЗНЕС

О.ГЕНРІ

© Видавництво "НК-Богдан"

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-7832-0

О.ГЕНРІ



Strictly Business

by

O.HENRY

О.ГЕНРІ

СУТО БІЗНЕС



Перекладено за виданням:

O.Henry. Strictly Business. —
Doubleday, Page & Company, 1917

Переклад з англійської

Олени Лісевич

«Суто бізнес» — одна з 12-ти збірок новел О.Генрі, що їх видавництво «Богдан» запланувало до друку. Саме завдяки своїм оповіданням, у яких іскрометний гумор тісно переплітається з маленькими трагедіями, а їхнє закінчення неможливо передбачити, письменник і зажив світової слави.

I

СУТО БІЗНЕС

Думаю, ви знаєте про сцену та сценічних людей усе. Ви зачіпали акторів на вулиці, а вони зачіпали вас за живе на сцені, а знаєте усе, бо читаєте газетну критику й жарти у щотижневиках про Ріалто¹, хористок та довговолосих трагіків. І, припускаю, що ваші уявлення про таємничі залаштунки зводяться до чогось приблизно такого.

Примадонни мають п'ять чоловіків, купуються в діамантах і володіють фігурами не кращими за вашу, мадам, звісно, якщо їм не одягнули підкладки. У хористок завжди знебарвлене перекисом волосся, вони їздять на «Панарах»², а їхнє рідне місто — Піттсбург. Взута в оксфорди театральна трупа пішки повертається залізничними рейками до Нью-Йорка. Бездоганні актриси ставлять умови, щоб комічних домовласниць на Бродвеї грали їхні мами, а на виїзних виставах — названі тітки. Справжнє ім'я Кайрла Бел'ю³ — Бойл О'Келлі. Дурні вигадки Джона Мак-Каллоу⁴ на записах — це викрадені перші мемуари Еллен Террі⁵. Джо Вебер⁶ кумедніший за Е. Г. Созерна⁷; але Генрі Міллер старіший, ніж був колись.

Усі театрали після вистави йдуть пити шампанське і їсти лобстерів до полудня наступного дня. Зрештою, кінофільми перетворили усіх на безформну масу.

Утім, мало хто з нас знає про реальне життя людей сцени. Якби справді знали, кожен другий ставав би актором. Ми дивимося на акторів з висока, але вдома практикуємо красномовство та жести перед дзеркалом.

Останнім часом про акторів багато говорять у новому світлі. Здається, ніби хтось розкрив таємницю, що замість гуляк та німф, яким тільки й потрібні діаманти, у театрі працюють ділові люди, студенти та аскети з дітьми, які володіють нерухомістю та ведуть свої справи так само впорядковано та просто, як і кожен з нас, хто прив'язаний до воза, який у різні боки тягнуть газ, оренда, вугілля, лід та патрульні.

Не знаю, яка з цих чуток про комедію й трагедію правда, проте одна з них достоту зайва. Пропоную вашій увазі цю коротеньку історію про

двох мандрівних акторів. А як доказ її правдивості можу показати вам темний слід, який з'явився від метушливих поштовхів рук у рукавичках, занадто нетерплячих, аби закрити на шпінгалет чавунні службові двері на сцену старовинного водевільного театру «Кітор», через які Черрі чкурнула — мов ластівка у своє гніздо — точно до хвилини, як завжди, щоб перевдягнутися між актами. Тоді я бачив її востаннє.

Водевільний дует Гарт та Черрі був натхненням. Протягом чотирьох років Боб Гарт роз'їжджав по Сходу й Заходу зі змішаною програмою, що складалася з монологу, трьох різних образів з піснями, кількох пародій знаменитих пародистів та чечітки, яку схвалив не один контрабасист — жоден виконавець ніколи не отримував такого схвального доказу гарного виступу.

Але немає кращого бальзаму на душу актора, ніж жалюгідна ганьба іншого актора на сцені. Заради такого задоволення він часто покидає сонячний ріг Бродвею між 34-ю й 44-ю вулицями, щоб відвідати *matinée*⁸ своїх менш обдарованих побратимів. Але раз на життя менестрель приходять покритикувати, проте залишається і навіть робить найважчий для актора рух — чутний дотик однієї долоні до іншої.

Якось по обіді Боб Гарт порадував своїм заможним, серйозним, відомим водевільним обличчям віконце каси суперника і придбав квиток на найкраще місце.

А, Б, В і Г змінювали один одного й переходили в небуття, занурюючи містера Гарта в сум. Решта аудиторії ж кричала, свистіла та аплодувала стоячи; але Боб Гарт — родзинка та єдиний актор свого шоу — сидів із кислим обличчям, а його долоні були настільки далеко одна від одної, як руки хлопчика, який тримає пряжу бабусі, коли та мотає її в клубок.

Однак коли на сцену вийшов Є, «Родзинка» раптом сів прямо. «Є» був щасливим алфавітним передвісником Вінони Черрі, яка виконувала пісні різних персонажів з перевтіленнями. Персонажів у неї було тільки два, але вона втілювала їх у життя, ніби ексклюзивну доставку постійному клієнтові товару, обв'язаного рожевою стрічкою. Спочатку вона була юною сільською дівчиною у картатій сукні з кошиком маргариток, яка повідомляла вам, що в старому шкільному

будиночку окрім арифметики й іменників можна вивчити багато чого іншого, особливо «коли вчитель ставить у куток». Потім, швидко зникнувши за помахом картатих шлярок, вона знову з'являється за кліп ока в образі легковажної парижанки — ніби вона щойно зійшла з-під старого червоного млина Мулен Ружа. А потім...

Утім, ви знаєте решту. Як і Боб Гарт, але він бачив когось іншого. Він думав, що Черрі — єдина професіоналка на цій сцені, зробленій нашвидкуруч, яка, як йому здавалося, ідеально підходила на роль Гелен Граймс у скетчі, автором якого він був сам і який він ховав у відділі для паперів своєї валізи. Звичайно, Боб Гарт, як і будь-який інший актор, бакалійник, газетяр, професор, позабіржовий брокер чи фермер, десь ховав свої п'єси. Люди ховають їх у валізах, стовбурах дерев, столах, копицях сіна, між паперами в шухляді, внутрішній кишені, сейфі, у довіднику чи у вугільному підвалі, чекаючи на зустріч з містером Фроманом⁹. І, зазвичай, лежать вони поміж п'ятдесятьма сімома іншими доробками.

Але скетч Боба Гарта був призначений не для того, щоб консервуватися у банці. Він назвав його (Кіт із дому —) «Миші в танець» і тримав у секреті, відколи написав, чекаючи на партнерку, яка підпадала б під його уявлення «Гелен Граймс». Перед ним була «Гелен» власною персоною, з усією невинною невимушеністю, молодістю, жвавістю й бездоганним відчуттям сцени, що і вимагав його критичний смак.

Коли акт закінчився, Гарт знайшов менеджера в касі і дістав адресу Черрі. О п'ятій годині наступного вечора він навідався до затхлого старого будинку на Вест-Фортіс і простягнув дівчині свою візитку.

При денному світлі, у білій сорочці з довгим рукавом та звичайній спідниці, із зібраним волоссям та очима, наче у сестер милосердя, Вінона Черрі могла б уже зіграти роль Пруденс Вайс, дочки диякона, у великій (ще не написаній) драмі Нової Англії, яка не має навіть назви.

— Я знайома з вашою роботою, містере Гарт, — сказала вона після того, як ретельно роздивилася його картку. — Яка мета вашого візиту?

— Я бачив ваш учорашній виступ, — відповів Гарт. — Я написав скетч, який поки що притримую. Він — на двох, і я думаю, вам підійде друга роль. Я хотів би це обговорити.

— Проходьте до вітальні, — сказала міс Черрі. — Я не проти спробувати. Думаю, я хотіла б грати замість того, щоб виконувати номери.

Боб Гарт витягнув зі своєї кишені дорогоцінний скетч «Миші в танець» і зачитав їй.

— Прочитайте ще раз, будь ласка, — сказала міс Черрі.

Вона вказала, як його можна покращити: замінила телефонний дзвінок на посильного, розірвала діалог безпосередньо перед кульмінацією, коли вони боролися за пістолет, і повністю змінила репліки та гру Гелен Граймс у сцені, де її долають ревності. Гарт без заперечень вніс усі правки. Дівчина відразу ж знайшла найслабші місця скетчу. Це була жіноча інтуїція, якої йому так не вистачало. Під кінець їхньої розмови Гарт був готовий ставити судження, досвід й усі свої заощадження за чотири роки на сцені на те, що скетч «Миші в танець» розквітне багаторічним цвітом на сцені. Міс Черрі вагалася. Вона зморщила гладкий молодий лоб, постукала кінчиком олівця по своїх білих зубах і винесла вердикт.

— Містере Гарт, — сказала вона, — я вірю, що ваш скетч матиме успіх. Ця роль Граймс підходить мені, ніби фланель після першої подорожі до пральні. Я можу привернути до неї таку увагу, як 44-й полк на благодійному ярмарку. І я бачила вас у роботі. Я знаю, на що ви здатні на сцені. Але бізнес — це бізнес. Скільки ви отримуєте на тиждень за ваш виступ?

— Дві сотні, — відповів Гарт.

— А я — лише одну, — сказала Черрі. — Це звична розцінка для жінки. Але я живу на неї і щотижня відкладаю трохи грошень під розхитану цеглину у старій плиті. Сцена — це добре. Я люблю її, але дещо я люблю більше — маленький будиночок за містом, перед яким колись тинятимуться плімутроки та шість качок. Дозвольте мені сказати, містере Гарт, я — людина бізнесу. Якщо ви хочете, щоб я грала у вашому скетчі, я це зроблю. І я вірю, що у нас вийде. Але є ще дещо: жодних вибриків. Скажу прямо, я виходжу на сцену, за яку мені платять, так само, як інші дівчата працюють в магазинах і офісах. Планую назбирати грошей на майбутнє, коли вже не буду такою ефектною в театрі. Не треба мені «Будинку старих дам» або «Притулку для нерозважливих актрис». Якщо хочете, аби ми вдарили по руках,

містере Гарт, відкинувши усі жарти, я згодна. Я багато чула про такі дуети, але наш має бути особливим. Я хочу, щоб ви знали, що я виступаю на сцені, аби щодня понести додому кругленьку суму в маленькому манільському конверті з нікотиновими плямами там, де касир лизнув клапан. Таке в мене хобі — захистити себе від дощових днів у майбутньому. Я хочу, щоб ви це розуміли. Я не бачила світла нічного ресторану; я п'ю тільки німецький чай; ніколи у житті не розмовляла з чоловіком біля службових дверей, а ще у мене є п'ять депозитів у різних банках.

— Міс Черрі, — мовив Боб Гарт своїм рівним, серйозним тоном, — я приймаю ваші умови. Твердження «суто бізнес» — давно вбите у цю голову. Уночі мені часто сниться бунгало з п'ятьма кімнатами на північному березі Лонг-Айленду, де японець готує мені бульйон з молюсками та запечену качку, а я, з усіма документами власності в кишені епонжевого пальта, розслабляюся у гамаку на ганку й читаю «Дослідження Африки» Стенлі¹⁰. І навколо — ні душі. Вас ніколи не цікавила Африка, чи не так, міс Черрі?

— Анітрохи, — відповіла Черрі. — Свої гроші я покладу до банку. З депозитів можна отримати чотири відсотки. Навіть з теперішньою зарплатою я підрахувала, що за десять років матиму дохід у розмірі п'ятдесят доларів на місяць з самих лише відсотків. Ну, і я можу інвестувати частину в малий бізнес — скажімо, чистку капелюхів або салон краси, і зароблю ще більше.

— Що ж, — сказав Гарт, — так чи інакше, ідеї у вас непогані. Чимало акторів не думають про дощові дні, не накопичують гроші, а просто тринькають їх. Я радий, що у вас є така бізнес-ідея, міс Черрі. Я думаю так само і вірю, що цей скетч збільшить наші нинішні доходи вдвічі, коли ми додамо йому форми.

Подальша історія скетчу «Миші в танець» повторює долю всіх успішних п'єс. Гарт і Черрі скорочували її, розбивали на частини, переробляли, відправляли діалоги та жести під скальпель, заміняли репліки, а потім повертали їх назад, додавали ще, вирізали, перейменовували і повертали старі імена, переписували, замінювали кинджал на пістолет, а потім прибирали пістолет... Загалом, піддавали скетч усім відомим редагуванням та доопрацюванням.

Вони репетирували за старомодним годинником у маловідвідуваній вітальні пансіонату, поки його попереджувальний бій за п'ять хвилин до щогодини не вирівнявся до пів секунди із клацанням незарядженого револьвера, який Гелен Граймс використовувала для репетиції бентежної кульмінації скетчу.

Так, це була сенсаційна та відмінна робота. На сцені було використано справжній 32-каліберний револьвер зі справжньою обоймою. Гелен Граймс — дівчина із Заходу, з навичками, відвагою та рішучістю Буффало Білла¹¹ — по вуха закохана у Френка Десмонда, потенційного зятя й особистого секретаря свого батька, «Арапаго» Граймса, короля рогатої худоби на четверть мільйона доларів, що володіє ранчо, яке, судячи зі сценарію, знаходиться чи то в пустелі, чи то в Амагансетті, Лонг-Айленд. Десмонд (він же містер Боб Гарт) носить краги та штани для верхової їзди мисливського клубу в Мідовбрукові, а живе він у Нью-Йорку, що змусить вас замислитися, чому він приїздить чи то до пустелі, чи до Амагансетта, та одночасно додумувати, навіщо скотарю на ранчо краги, в яких ходить секретар.

Так чи інакше, ви краще за мене знаєте, що нам усім подобаються такі п'єси, визнаємо ми це чи ні. Вони щось середнє між «Синя Борода-молодший» та «Цимбелін», яку ставили російською.

У скетчі «Миші в танець» було лише дві з половиною ролі. Гарт і Черрі виконували головні, а от половинку грав актор другого плану, машиніст сцени у смокінгу, який у паніці з'являвся на сцені, щоб повідомити, що будинок оточили індіанці, або за наказом прикрутити газ у печі.

У скетчі була ще одна дівчина — з вищого товариства на П'ятій авеню — яка відвідувала ранчо і полонила Джека Валентина, коли той був заможним членом клубу на Третій авеню, до того, як він усе втратив. Ця дівчина з'являлася на сцені лише у вигляді фотографії — Джек поставив її на камінній полиці в Амагані — тобто вітальні в пустелі. А Гелен, звісно ж, ревнувала.

Тепер перейдімо до сенсаційного сюжету. Однієї ночі старий «Арапаго» Граймс вмирає від стенокардії, про що, на сцені-поромі, у світлі софітів та присутності самого лише секретаря, нам шепотом повідомляє Гелен. Того ж дня він, як відомо, отримав у своїй бібліотеці на ранчо шістсот сорок сім тисяч доларів готівкою за продаж стада

великої рогатої худоби на Сході (зрозуміли звідки такі ціни на стейки?). Тієї миті зникає уся готівка. Джек Валентин був єдиною людиною, коли скотар (імовірно) зробив свій останній видих.

«Бачить Бог, я люблю його, але якщо це скоїв він...» — далі ви самі знаєте. Потім нелагідним словом згадує дівчину з П'ятої авеню — яка так і не з'являється на сцені — і чи можемо ми її звинувачувати, коли бюджет водевілю настільки урізано, що сукню застібує коридорний, а не покоївка?

Але чекайте. Ось і кульмінація. Гелен Ґраймс, за своїм диким характером, зовсім забула про обережність. Вона переконалася, що Джек Валентин не тільки фальцет, а й фінансист. Вона втратила одним махом не тільки шістсот сорок сім тисяч доларів, а й кохання в штанах для верхової їзди із зигзагами по боках, які схожі на температурну криву хворого з черевним тифом, що не залишить байдужою жодну даму. Йдемо далі!

Стоять вони у бібліотеці (що на ранчо), яка оздоблена головами лосів (хіба раніше не бачили лосів поблизу Амаґансетта?) і починається *dénoüement*¹². Немає цікавішого моменту в п'єсі за цей, хіба що кінець прологу.

Гелен думає, що це Джек забрав гроші. Хто ж це ще міг бути? Завідувач білетної каси був на робочому місці, оркестр не залишав своїх місць і ніхто не міг пройти повз «Старого Джиммі» біля службового ходу, якщо тільки йому не показали скай-тер'єра або автомобіль у ролі гарантії прийнятності.

Забувши про обережність (як було зазначено раніше), Гелен каже Джеку Валентину: «Грабіжник і злодій, ба гірше, крадій довірливих сердець — така ваша доля!»

Після цього вона, звісно ж, дістає перевірений 32-й калібр.

— Але я буду милостива, — продовжує Гелен. — Ви будете жити... це і буде вам за покарання. Я покажу вам, наскільки легко могла би послати вас на той світ. На камінній полиці стоїть її фото. Я пошлю через її красиве обличчя кулю, яка призначена вашому лякливому серцю.

Це вона і робить. Жодних холостих патронів або асистентів, які тягнуть за таємні пружини. Гелен стріляє. Куля — справжня куля — проходить через фотографію, а потім влучає в потаємну пружину, що

відкриває панель у стіні — і погляньте! — там лежать зниклі шістсот сорок сім тисяч доларів великими пачками й мішки з золотом. Геніально. Ви й самі це знаєте. Черрі два місяці тренувалася стріляти у мішені на даху свого пансіонату. У неї гарно виходило. На сцені їй треба було влучити у латунний диск усього три дюйми в діаметрі, вкритий шпалерами; і щодня вона мала стояти на одному й тому ж місці, а фотографія мала знаходитися в одному й тому ж положенні, і щоразу Черрі мала стріляти впевнено й по-справжньому.

Звісно, старий «Арапаго» сховав свої статки у таємне місце; і, звичайно, Джек узяв звідти тільки свою зарплату (що можна було списати на «привласнення грошей...»), але ця п'єса не про це); звісно, нью-йоркська дівчина була насправді заручена з підрядником-будівельником у Бронксі; і, звичайно, Джек і Гелен обіймаються... ось і все.

Після того, як Гарт і Черрі довели «Миші в танець» до досконалості, вони дали пробний виступ в одному з водевільних театрів. Скетч був приречений на успіх. Це був один з тих рідкісних проблисків таланту, який заливає театр згори донизу. Галерея ридала, а оркестр у своїй ямі плавав у сльозах.

Після виступу імпресарію підписували Черрі й Гарту чеки та підсовували їм контракти. Зрештою, усе це приносило п'ять сотень доларів на тиждень.

Того вечора о 23:30 Боб Гарт провів Черрі додому, зняв капелюха і побажав їй гарної ночі.

— Містере Гарт, — сказала вона задумливо, — зайдіть на кілька хвилин. Ми отримали шанс зажити слави й статків. Що нам треба зробити, то це скоротити витрати і зберегти кожен цент, який ми можемо.

— Саме так, — відповів Боб. — Суто бізнес. Ви хочете покласти ваші гроші до банку, а я щовечора мрію про бунгало з японським кухарем і що навколо ніхто не притягує неприємності. Я уважно вислухаю усе, що стосується збільшення статків.

— Це лише на кілька хвилин, — повторила Черрі задумливо. — Маю до вас пропозицію зменшити наші витрати і допомогти вам спланувати ваше майбутнє, а мені — моє. Суто у справах бізнесу.

Скетч «Миші в танець» мав надзвичайний успіх у Нью-Йорку протягом десяти тижнів — досить пристойний термін для водевільного ескізу — а потім дует вирушив на гастролі. Якщо коротко, можна сказати, що цей скетч був окрасою сцен упродовж двох років й анітрохи не втратив популярності.

Сем Паккард, директор нью-йоркського театру «Кітор», сказав про Гарта й Черрі таке:

«Найбільш збалансований та благородний дует, який коли-небудь відправлявся на гастролі. Приємно бачити їхні імена в програмках. Тихі, працьовиті, пристойні, на роботі до останнього, а після виступу — одразу додому. Дуже порядний джентльмен і леді. Вони не завдають мені жодних турбот і не змушують поважати їхній фах менше».

І ось, розбивши шкаралупу, ми дісталися до ядра історії.

Наприкінці свого другого сезону скетч «Миші в танець» повернувся в Нью-Йорк з черговим туром у садах на дахах і літніх театрах. Їм ніколи не відмовляли у бронюванні та пропонували першокласні ціни. Боб Гарт майже викупив бунгало, а у Черрі було стільки банківських книжок, що їй довелося купити спеціальну книжкову шафу, щоб зберігати їх.

Я вам це розповідаю, аби запевнити, навіть якщо ви не повірите, що багато, дуже багато людей сцени — це звичайні робітники з незмінними амбіціями — так само, як і людина, яка хоче стати президентом, або бакалійник, який хоче мати будинок у Флетбуші, або жінка, яка прагне змінити графа на принца. І якщо мені можна сказати, не дивлячись у кошик із внесками, — дивовижним шляхом їхні чудеса стають реальністю.

Отже, слухайте.

Під час прем'єри скетчу «Миші в танець» в Нью-Йорку в театрі «Вестфалія» (жодних асоціацій з шинкою!) Вінона Черрі ледве стримувала нерви. Коли вона стріляла у фотографію східної красуні на каміні, куля, замість того, щоб пройти крізь фотографію, а потім влучити у диск, увійшла в нижню ліву сторону шиї Боба Гарта. Не гаючи ані хвилини Гарт упав як мертвий, тим часом Черрі показово знепритомніла.

Глядачі зробили висновок, що вони дивляться комедію, а не трагедію, в якій головні герої були одружені і знайшли свій спокій, а тому аплодували з великим задоволенням. Хтось із тверезою головою, а така людина завжди має бути на подібні випадки, опустив завісу, і дві команди робочих сцени одночасно і більш-менш обережно винесли Гарта й Черрі зі сцени. Почався наступний номер, й веселощі продовжилися.

Працівники швидко знайшли біля входу молодого лікаря, який чекав на пацієнтку з відваром. Лікар уважно оглянув Гарта і душевно засміявся.

— Не потрапити вам у заголовки, друже, — поставив він діагноз. — Два дюйми ліворуч, і куля зробила б таку дірку у вашій сонній артерії, що залило би кров'ю до самого Флетбушу. А так, просто попросіть реквізиторів відірвати шмат валансьєнського мережива, хай перев'яже ним шию, їдьте додому, туди викличте на перев'язку лікаря, і ви будете у порядку. Перепрошую, на мене чекає термінова пацієнтка.

Після цього Боб Гарт почувався уже краще. Потім до нього завітав Вінсент, мандрівний жонглер, кращий у своєму роді. Вінсент був порядною людиною з Братлборо, штат Вермонт, у якому його кликали Семом Гріггзом, і з кожного міста, де вони виступали, він слав додому іграшки й кленовий цукор двом маленьким дочкам. Вінсент гастролював разом із Гартом і Черрі та був їхнім мандрівним другом.

— Бобе, — сказав Вінсент серйозним тоном, — я радий, що усе не так погано. Маленька леді божеволіє за вами.

— Хто? — запитав Гарт.

— Черрі, — відповів жонглер. — Ми не знали, в якому ви стані, й тримали її якнайдалі. Знадобилося троє дівчат та директор, аби втримати її.

— Це був нещасний випадок, — сказав Гарт. — Усе добре. Черрі була сама не своя, але вона не могла пропустити виступ. Жодних почуттів. Суто бізнес. Лікар каже, що я буду на ногах за три дні. Хай не хвилюється.

— Друже, — серйозно мовив Сем Гріггз, зморщивши своє старе, м'яке, зморшкувате обличчя ще більше, — ви механічний турок чи приборчик акупунктури? Черрі усі сльози за вас вилила, щосекунди

тільки й кричала: «Боб, Боб», поки ми тримали її за руки і не пускали до вас.

— Чого б це вона? — запитав Гарт з широко відкритими очима. — Знову будемо виступати за три дні. Травма не серйозна, як сказав доктор. Вона не втратить і половини тижневої зарплати. Я знаю, що це нещасний випадок. Що це на неї найшло?

— Ви чи сліпий, чи дурний, — сказав Вінсент. — Дівчина кохає вас і ледь не збожеволіла від вашого поранення. Що з вами? Вона для вас нічого не значить? Чули б ви її крики.

— Кохає мене? — запитав Боб Гарт, піднімаючись з купи декорацій, на яких лежав. — Черрі мене кохає? Це неможливо.

— Бачили б ви її, — відповів Грігз.

— Але, друже, — мовив Боб Гарт, сівши, — це неможливо. Неможливо, кажу вам. Я ніколи й не думав про це.

— Кожна людина, — сказав жонглер, — скаже вам те саме. Вона палко вас кохає. Як ви могли бути таким сліпим?

— Але, Боже мій, — відповів Боб Гарт, підвівшись на ноги, — уже занадто пізно. Запізно, кажу вам, Семе, уже запізно. Цього не може бути. Ви, певно, помиляєтеся. Це неможливо. Це помилка.

— Вона плакала за вами, — сказав жонглер. — Через кохання до вас вона боролася з трьома і так голосно викрикувала ваше ім'я, що на сцені й досі не підняли завісу. Прокиньтесь, друже!

— Через кохання до мене? — запитав Боб Гарт з широко розплющеними очима. — Хіба я не казав, що вже пізно? Запізно, друже. Бо ми з Черрі одружені уже два роки!

II

ЗОЛОТО, ЩО БЛИЩАЛО

Розповідь з мораллю нагадує укуса комара. Спочатку він літає навколо і набридає вам, а потім жалить і допікає вашій совісті. Тому спочатку поговорімо про мораль. Не все те золото, що блищить; і мудреці закривають пробкою пляшечку з кислотою.

Там, де Бродвей огинає ріг площі Джорджа Справедливого, знаходиться маленька Ріалто. Тут збираються усі актори кварталу й усі мають відмінну рису: «Ні, — скаже актор Фроману¹³, — я не виступатиму менш ніж за 250 доларів на тиждень», — і йде.

На захід і на південь від театрального ореолу тягнуться одна чи дві вулиці, де згуртувалася іспано-американська колонія, аби зігрітися на морозній півночі. Центром життя цього району є «*El Refugio*»¹⁴ — кафе-ресторан, який обслуговує легковажних емігрантів з Півдня. З Чилі, Болівії, Колумбії, пагірчастих республік Центральної Америки та бурхливих островів Західної Індії тікають сюди у накидках та сомбреро сеньйори, яких розкидано, ніби лаву, після політичних вивержень їхніх рідних країн. Сюди вони приходять, щоб вчинити контрзмову, перечекати важкі часи, зібрати грошенят, завербувати флібустьєрів, переправити контрабандою зброю і боєприпаси чи просто гарно провести час. Атмосфера в «*El Refugio*» сприяє їхньому розквіту.

У закладі «*El Refugio*» подають страви, що прийдуться до смаку вихідцям з-під сузір'я Козерога або Рака. Альтруїстам далі краще не читати. Гурмане, якщо ви втомилися від кулінарних трюків французького шеф-кухаря, тоді вам до «*El Refugio*»! Тільки там ви знайдете рибу — луфара, шеда чи трахінота із Гольфстріму, — запечену за іспанським методом. Помідори дадуть їй кольору, унікальності й душі; чилі подарує їй пікантність, оригінальність та перчинку; невідомі трави додадуть делікатності й таємничості, але... головна окраса цього закладу заслуговує на нове речення. Навколо нього, над ним, під ним, в його околицях — але не всередині нього — витає ефірна аура, еманация така тонка й ніжна, що лише Товариство психічних досліджень змогло б визначити її походження. Не кажіть,

що в «*El Refugio*» додають до риби часник. Це ніщо інше, як дух часнику, який, пролітаючи повз, дарує страві, увінчаній петрушкою, цілунок, який може переслідувати вас усе життя — «безнадійна фантазія на губах, які цілують інші». А потім, коли Кончито, офіціант, приносить вам тарілку смаженої *frijoles*¹⁵ й графин вина, яке прямцем привезли до «*El Refugio*» з Опорто... ах, *Dios*¹⁶.

Якось лайнер Гамбург–Америка висадив на пристані № 55 генерала Перріко Хіменеса Віллабланка Фалкона, пасажира з Картахени. Генерал був середньої масті між світло-бурою та гнідою, мав талію обсягом 42 дюйми, а його зріст на підборах становив 5 футів 4 дюйми. Він мав вуса, як у власника тиру, був убраний, як техаський конгресмен, і мав вигляд непідготовленого делегата.

Генерал Фалкон володів достатньою англійською, аби дізнатися, як пройти на вулицю, де знаходився «*El Refugio*». Коли він дістався потрібного району, то побачив вивіску перед респектабельним будинком з червоної цегли, на якій читалося «*Hotel Español*». У вікні красувалася табличка «*Aquí se habla Español*»¹⁷. Генерал, упевнений знайти близьких по духу людей, увійшов до готелю.

У затишному офісі сиділа місіс О'Браєн, власниця. Вона була блондинкою — бездоганною блондинкою. Також вона була люб'язною і доволі пухкою жінкою. Генерал Фалкон підмів підлогу своїм криластим капелюхом і видав декілька іспанських слів, які звучали, ніби феєрверки, що м'яко осипаються іскрами.

— Іспанець чи даго¹⁸? — люб'язно запитала місіс О'Браєн.

— Я — колумбієць, мадам, — гордовито відповів генерал. — Я розмовляю іспанською. Реклама у вікні каже, що тут нею говорять. То що це виходить?

— Ну, ви ж нею говорите, чи не так? — мовила мадам. — Я от справді нею не володію.

У готелі «*Español*» генерал Фалкон винайняв номер і влаштувався у ньому. Навзаході він вийшов на прогулянку, щоб побачити чудеса цього шумного міста Півночі. Гуляючи, він думав про чудове золоте волосся мадам О'Браєн.

— Саме тут, — сказав генерал сам до себе, без сумніву, своєю мовою, — можна знайти найкрасивіших сеньйор у світі. У рідній

Колумбії таких красунь катма. Ні! Генерал Фалкон не має думати про красу. Моя відданість належить тільки моїй країні.

На розі Бродвею і маленької Ріалто генерал розгубився. Кінні трамваї збили його з пантелику, а крило одного з них відкинуло його до візка з апельсинами. Водій екіпажа ледь не збив його, а потім з ніг до голови облив прокльонами. Генерал дістався тротуару і знову з жахом відскочив, коли жаровня арахісу свиснула йому гарячим струменем у вухо. *Válgame Dios*¹⁹! Що це за диявольське місто?!

Коли генерал вирвався з потоку прохожих, ніби поранений бекас, на нього кинули оком двоє мисливців. Одним із них був Розбишака Мак-Ґваер, чий арсенал складався з сильної руки і восьмидюймового обрубка свинцевої труби. Іншим мисливцем міста був Павук Келлі, спортсмен з більш витонченими методами.

Кинувшись до здобичі, містер Келлі був швидшим за тінь. Його лікоть відбив смертельну атаку містера Мак-Ґваєра.

— Геть! — різко скомандував він. — Я побачив його першим.

Мак-Ґваер утік, злякавшись вищого інтелекту.

— Перепрошую, — сказав Келлі генералові, — вас потріпав натовп, хіба ні? Дозвольте допомогти вам.

Він підняв капелюх генерала й обтрусив його.

Методи містера Келлі не були програшними. Генерал, спантеличений і розгублений шумними вулицями, привітав свого визволителя як *caballero*²⁰ із найбезкорисливішим серцем.

— Я бажаю, — мовив генерал, — повернутися до готелю О'Браєн, в якому зупинявся. *Caramba!*²¹, сеньйоре, ці ваші вулиці *Nueava York*²² загучні та зашвидкі.

Ввічливість містера Келлі не дозволила благородному колумбійцю самому долати небезпеки повернення назад. Вони зупинилися біля дверей готелю «*Español*». Трохи нижче на протилежному боці вулиці скромно виднілася вивіска «*El Refugio*». Містер Келлі, який знав майже усі вулиці як облуплені, впізнав це місце як «точку збору даґо». Усіх іноземців містер Келлі поділяв на дві категорії: «даґо» і французів. Він запропонував генералу рушити туди та закріпити їхнє знайомство рідким фундаментом.

За годину генерал Фалкон і містер Келлі сиділи за кутовим, конспіраторським столиком «*El Refugio*». Між ними стояли пляшки й

склянки. Генерал удесьте ділився таємницями своєї місії до *Estados Unidos*²³. Він прибув, як він заявляв, аби придбати зброю — 2000 одиниць вінчестерів — для колумбійських революціонерів. У його кишені лежали чеки на суму двадцять п'ять тисяч доларів, виписані Карфагенським банком. За іншими столами революціонери викрикували політичні таємниці своїм товаришам-заколотникам, але генерал перекрикував усіх. Він грюкав по столу; голосно просив підлити вина; ревів своєму другові, що його завдання було таємним і про це не має взнати жодна жива душа. Сам містер Келлі був сповнений співчутливого ентузіазму. Через стіл він схопив руку генерала.

— Монсьор, — мовив він серйозно, — не знаю, де знаходиться ця ваша країна, але я підтримую її. Певно, десь у Сполучених Штатах, бо поети й учительки також називають нас Колумбією. Пощастило, що ви зустріли сьогодні саме мене. Я єдиний в Нью-Йорку можу вибити вам угоду зі зброєю. Міністр оборони Сполучених Штатів — мій найкращий друг. Він зараз у місті, і заради вас я завтра з ним зустрінуся. Тим часом, монсьоре, бережіть свої чеки у внутрішній кишені. Я зайду по вас завтра і відведу до нього. О! А ви, бува, не про округ Колумбію говорили? — засумнівався раптом містер Келлі. — З двома тисячами вінчестерів вам його не взяти, уже пробували і з більшою кількістю.

— Ні, ні, ні! — вигукнув генерал. — Мова про Республіку Колумбію — це велич-на республіка на краю Південної Америки. Так. Так.

— Гаразд, — заспокоївся містер Келлі. — Схоже, треба нам прощатися і йти по домах. Я напишу міністру і домовлюся про зустріч із ним. Вивезти зброю з Нью-Йорка — справа ризикова. Сам Мак-Класкі не впорався б.

Вони розійшлися біля дверей готелю «*Español*». Генерал підняв очі на місяць і зітхнув.

— Величне місто, цей ваш *Nueva York*, — сказав він. — Хоч екіпажі можуть убити, а машини, які готують горіхи, жахливо свистять у вухо. Але, ах, сеньйоре Келлі, сеньйори з золотим волоссям і прекрасною повнотою — *magnificas! Muy magnificas!*²⁴

Келлі підійшов до найближчої телефонної будки і зателефонував до кафе «Мак-Крарі», що аж на Бродвеї. Він попросив Джиммі Данна.

— Це Джиммі Данн? — запитав Келлі.

— Так, — пролунала відповідь.

— А от і ні, — радісно проспівав Келлі. — Ви — міністр оборони. Зараз я приїду. Я тут спіймав таку рибку, яку ніде не вивудити. Колорадський *maduro*²⁵, із золотою крайкою та стількома купонами, що вистачить і на червоний торшер, і на статуетку Психеї²⁶ на весь зріст. Я приїду наступним екіпажем.

Джиммі Данн був почесним членом клубу пройдисвітів. І — майстром самовпевненості. Він у житті не бачив поліцейського кийка та ніколи не підсипав заспокійливого. По правді, перед гіпотетичною жертвою він ставив тільки чисті напої, якщо такі можна знайти у Нью-Йорку. Павук Келлі усіма силами хоче дорости до класу Джиммі.

Ці два джентльмени зустрілися тієї ж ночі в «Мак-Крарі». Келлі розповів що і як.

— Усе просто як два пальці. Він з острова Колумбія, там страйки чи міжусобиці, ну, щось точно відбувається, і його послали сюди, аби купити дві тисячі вінчестерів, щоб з усім розібратися. Він показав мені два чеки по десять тисяч доларів кожен і один — на п'ять тисяч доларів у банку. По правді, Джиммі, мене дуже злить, що він не передав мені ці тисячодоларові купюри на срібній таці. Тепер треба чекати, поки він піде до банку і зніме ці гроші для нас.

Вони розмовляли про це протягом двох годин, а потім Данн сказав:

— Приведіть його завтра на Бродвей о четвертій годині після обіду.

У домовлений час Келлі зайшов до готелю «*Español*» по генерала. Він застав хитрого воїна за приємною розмовою з місіс О'Браєн.

— Міністр оборони чекає на нас, — мовив Келлі.

Генерал неохоче відірвався від бесіди.

— Ах, сеньйоре, — зітхнув він, — обов'язок кличе. Але, сеньйоре, сеньйори у ваших *Estados Unidos* — які красуні! Для прикладу візьмемо мадам О'Браєн — *que magnifica!* Богиня — Юнона²⁷ — з великими очима.

Містер Келлі був дотепним; але й кращі за нього чоловіки обпікалися вогнем своєї фантазії.

— Звичайно! — посміхнувся він. — Ви маєте на увазі зі знебарвленим волоссям?

Місіс О'Браєн почула це і підняла свою золотоволосу голову. Її діловий погляд на мить зупинився на постаті містера Келлі, що віддалялася. Не варто грубити дамі, якщо тільки ви не їдете в кінному трамваї.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ